

FÂTİMA bint ESVED

(فاطمة بنت الأسود)

Fâtıma bint el-Esved
b. Abdilesed el-Mahzûmiyye**Hız. Peygamber zamanında
hırsızlık yaptığı için
cezalandırılan kadın sahâbî.**

Babasının adı bazı kaynaklarda Esed veya Ebû'l-Esved olarak da kaydedilmektedir (İbn Kayyim el-Cevziyye, XII, 31; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, XII, 91; Aynî, XIII, 115). Esved İslâmiyet'i kabul etmemiş ve Bedir Savaşı'nda Hz. Hamza tarafından öldürülmüştür. Buna göre bazı kaynaklarda müslüman olduğu ve sahâbe sayıldığı yönünde verilen bilgiler geçersiz kalmaktadır. Hız. Peygamber'in hanımlarından Ümmü Seleme'nin daha önceki kocası Ebû Seleme el-Mahzûmî, Fâtıma'nın amcasıdır.

Fâtıma'nın İslâmiyet'i kabul ettikten sonra Resûl-i Ekrem'e biat ettiği ve birinin zînet eşyasını çaldığı için cezalandırıldığı bilinmektedir. Hız. Âişe'nin anlattığına göre bu olay Mekke'nin fethi sırasında meydana geldi. Fâtıma'nın Mahzûm kabilesinden olması sebebiyle hadise Kureyşliler'i çok üzdü. Bunu kabileleri adına bir onur meselesi yapan bazı müslümanlar Fâtıma'nın cezasının affedilmesi için Hız. Peygamber'in çok sevdiği Üsâme b. Zeyd'i aracı olarak gönderdiler. Üsâme durumu Resûl-i Ekrem'e arzettiğinde yüzü renkten renge giren Hız. Peygamber, "Allah'ın verdiği bir cezanın affı için mi şefaet ediyorsun?" diyerek öfkeleni ve bunun üzerine ashaba hitaben yaptığı konuşmada daha önceki milletlerin hırsızlık yapan soyluları bağışlayıp soylu olmayanları hemen cezalandırmaları sebebiyle helâk edildiklerini söyledi ve, "Allah'a yemin ederim ki Muhammed'in kızı Fâtıma hırsızlık etseydi onun da elini keserdim" dedi (Buhârî, "Hudûd", 13). Hız. Âişe, Fâtıma bint Esved'in yaptığından dolayı pişman olduğunu, bazı ihtiyaçları için zaman zaman kendisine geldiğini ve isteklerini Hız. Peygamber'e iletliğini belirtmektedir (Müslim, "Hudûd", 9).

Hadislerde Fâtıma'nın ismen zikredilmeyip "el-Mahzûmiyye" diye anılması sebebiyle hırsızlık olayının, onun amcasının kızı Ümmü Amr bint Süfyan b. Abdüleşed ile ilgili olduğunu söyleyenler varsa da, söz konusu hadisi şerheden kay-

naklarla tabakat ve siyer kitapları bu hususta görüş birliği içindedirler.

BİBLİYOGRAFYA:

Müsned, III, 295, 386; V, 409; VI, 329; Dârimî, "Hudûd", 5; Buhârî, "Fezâ'ilü aşhâbi'n-nebi", 18, "Enbiyâ", 54, "Hudûd", 12, 13; Müslim, "Hudûd", 8, 9, 10; İbn Mâce, "Hudûd", 6; Ebû Dâvûd, "Hudûd", 4; Tirmizî, "Hudûd", 6; Nesâî, "Sârik", 5, 6; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 263, 264; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 379-380; Hatib el-Bağdâdî, *el-Esmâ'ü'l-mübhem fi'l-enbâ'i'l-muhteme* (nşr. İzzeddin Ali es-Seyrî), Kahire 1405/1984, s. 256-258; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, VII, 218; İbn Hacer, *el-İşâbe*, IV, 380; a.mlf., *Fethu'l-bârî* (Hatib), XII, 89-99; Aynî, *Umdetü'l-kârî*, Kahire 1392/1972, XIII, 111, 307; XIX, 256, 257; Kirmânî, *Şerhu'l-Buhârî* (Buhârî, *eş-Şahih* içinde), Beyrut 1981, XIV, 105; XV, 13; Kastallânî, *İrşâdû's-sârî*, Kahire 1327 — Beyrut, ts. (Dâru İhyâ'it-türâs'il-Arabî), V, 434; VI, 128; IX, 456; Azimâbâdî, *Avnû'l-ma'bûd*, XII, 31; Şevkânî, *Neylû'l-evlâr*, VII, 148-149; Mübârekfûrî, *Tuhfetü'l-aḥvezi*, Kahire 1383-87/1963-67, IV, 698; Şehârenfûrî, *Bezlû'l-Mechûd*, XVII, 312; Mehmed Zihni, *Meşâhîrû'n-nisâ* (nşr. Bedreddin Çetiner), İstanbul 1982, II, 111.



SALİM ÖĞÜT

FÂTİMA bint HATTÂB

(فاطمة بنت الخطاب)

Ümmü Cemil Fâtıma bint
el-Hattâb b. Nüfeyl
el-Kureşîyye el-Adeviyye**Hız. Ömer'in
kız kardeşi, sahâbî.**

Bazı kaynaklarda adının Ümeyme olduğu kaydedilmekteyse de Ümeyme onun lakabıdır. Annesinin adı Hanterme bint Hâşim'dir. İslâmiyet'i kabul etmeden önceki hayatı hakkında bilgi bulunmamakta, amcası Amr b. Nüfeyl'in torunu ve aşere-i mübeşşere'den olan Saîd b. Zeyd ile evlendiği ve bu evlilikten Abdurrahman adında bir çocuğu olduğu, Mekke devrinde müslümanlara yapılan eziyetlerden kurtulmak için kocasıyla birlikte Habeşistan'a hicret ettiği bilinmektedir. Hız. Peygamber'in Dârülbekam'a geçmesinden önce kocasıyla birlikte müslüman olan Fâtıma, Kur'an okumayı zaman zaman evlerine gelen Habbâb b. Eret'ten öğrendi. O sıralarda Benî Adî b. Kâ'b kabilesinin reisi olarak Mekke yönetiminde sefâret görevini yürüten kardeşi Ömer b. Hattâb, Resûl-i Ekrem hakkında verilen ölüm kararını uygulamak üzere yola koyulduğunda Benî Zühre'ye mensup birinden Fâtıma'nın müslüman olduğunu öğrendi ve yolunu değiştirip onun evine gitti. İslâmiyet'i ka-

bul etmelerine kızarak eniştesi Saîd b. Zeyd'i ve kız kardeşini tartakladı. Fakat onların İslâmiyet'i hak din olduğu için seçtiklerini, Allah'a ve Resulü'ne gönülden bağlandıklarını, doğru yolu bulduktan sonra kendisinden korkmadıklarını büyük bir cesaretle söylemeleri üzerine yumuşadı. Eve girmeden önce okunduğunu duyduğu şeyleri görmek istediğini söyledi. Fâtıma, kardeşinden Kur'an âyetlerinin yazılı bulunduğu deri parçalarını yırtmayacağına dair söz alıp boy abdesti almasını da sağladıktan sonra Kur'an âyetlerini kendisine verdi. Bu âyetleri okuyunca Hız. Peygamber'i görmek istediğini söyleyen Ömer'e Resûl-i Ekrem'in bulunduğu Erkam'ın evini tarif etti. Ömer'in İslâmiyet'i kabul etmesinde hiç şüphesiz Fâtıma'nın dini-ne samimiyetle bağlı olmasının büyük etkisi olmuştur.

Bu olaydan sonraki hayatı hakkında bilgi bulunmayan Fâtıma'nın Hız. Peygamber'den hadis rivayet ettiği söylenmekle beraber rivayetlerinin sayısı belirlenmemiştir.

BİBLİYOGRAFYA:

İbn İshak, *es-Sire*, s. 124; İbn Hişâm, *es-Sire*, I, 271, 367-369; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 268; VIII, 267; İbn Beşkûvâl, *Gavâmizü'l-esmâ'ü'l-mübhem* (nşr. İzzeddin Ali — M. Kemâleddin İzzeddin), Beyrut 1407/1987, II, 809-811; İbn Hacer, *el-İşâbe*, IV, 381, 437; M. Hüseyin Heykel, *Hazreti Muhammed Mustafa* (trc. Ömer Rıza Doğrul), İstanbul 1945, s. 90-91; Hamîdullah, *İslâm Peygamberi* (Mutlu), I, 84-85; Kehhâle, *A'lâmü'n-nisâ*, IV, 50-52; Hüseyin Algül, *İslâm Tarihi*, İstanbul 1986, I, 234-236; Köksal, *İslâm Tarihi* (Mekke), III, 171; IV, 225-228; Mübârekfûrî, *er-Raḥîqu'l-maḥtûm*, Beyrut 1408/1988, s. 100-103.



HÜSEYİN ALGÜL

FÂTİMA bint HÜSEYİN

(فاطمة بنت الحسين)

Ümmü Abdillâh Fâtıma bint
el-Hüseyn b. Ali b. Ebî Tâlib
(ö. 110/728)**Hız. Hüseyin'in kızı.**

40 (660) yılında doğduğu tahmin edilmektedir. Annesi Talha b. Ubeydullah'ın kızı Ümmü İshak'tır. Evlenme çağına gelince babası onu kardeşi Hız. Hasan'ın oğlu Hasan'la Medine'de evlendirdi. Bu evlilikten Abdullah, İbrâhim, Hasan, Zeyneb ve Ümmü Külsüm adında beş çocuğu oldu (Zübeyrî, s. 51, 52). Hız. Hüseyin'in şehid edilmesi sırasında (10 Muharrem